

СВІТОВА КУЛЬТУРА І МІЖНАРОДНІ ЗВ'ЯЗКИ

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0001-5540-3286>

DOI:

СУЧАСНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ ТА УКРАЇНИ У ВИМІРАХ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ КУЛЬТУРИ

Овчарук Ольга

Володимирівна

докторка культурології,
професорка, професорка кафедри
гуманітарних дисциплін,
Національна академія керівних
кадрів культури і мистецтв,
м. Київ

Web of Science ResearcherID

AAP-1604-2021

OvcharukOlga.19@gmail.com

Olha Ovcharuk

Doctor of Cultural Studies, professor,
professor of the Department
of Humanities, National Academy
of Culture and Arts Management,
Kyiv

Web of Science ResearcherID

AAP-1604-2021

OvcharukOlga.19@gmail.com

Анотація. У статті проаналізовано та здійснено компаративний аналіз програмних документів у сфері культури, розроблених державними інституціями та схвалених урядами Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії (Великобританія) та України. Серед них – «The Culture White Paper» («Біла книга культури»), Стратегія розвитку культури на 2020–2030 рр. «Let's Create» («Давайте творити»), «Стратегія розвитку культури в Україні на період до 2030 року». Здійснений аналіз показав спільність та відмінність підходів, представлених у Стратегіях щодо розробки моделей розвитку сфери культури. Доведено, що кожна зі Стратегій має свої особливості та відображає специфіку тих завдань, які постають перед країнами на сучасному історичному етапі. Аналіз «Стратегії розвитку культури в Україні до 2030 року» засвідчив концептуальні зрушення в розумінні ролі культури в розбудові держави, її національної безпеки, а також відповідність Стратегії високим стандартам гуманістичних цінностей, втілених у релевантних документах про культуру високорозвинених демократичних держав, зокрема Великобританії.

Ключові слова: стратегія, культурна політика Великобританії, українська культура, державна політика у сфері культури.

Постановка проблеми. Попри потужні цивілізаційні виклики сьогодення, на тлі яких формуються новітні орієнтири розвитку співдружності між країнами Європи зокрема та світу в цілому, в умовах глобальної соціокультурної нестабільності, коли відбувається стрімке руйнування системи засадових гуманітарних цінностей, що виявляється в деструкції традиційних смислів людського буття, культура залишається сферою консолідації та збереження духовних основ, моральних орієнтирів будь-якого сучасного суспільства. З огляду на це, вироблення стратегічних пріоритетів, бачення перспектив та напрямів розвитку культури є одним з ключових завдань для

політиків, державних службовців, менеджерів культури, митців, учасників культуротворчих процесів — тих, хто виробляє та реалізує засади політики у сфері культури, сприяє формуванню іміджу держави на міжнародній арені.

На тлі сучасних геополітичних трансформацій уряди багатьох країн залучені в розробку нових підходів розвитку культури, визначення її стратегічних пріоритетів як ключових факторів розбудови державної політики у сфері культури на найближчі роки. Важливість цих кроків обумовлена принциповою зміною умов існування сучасного цивілізованого суспільства, що постало перед значними політичними викликами та складними гібридними загрозами. Результатом цих процесів стало прийняття урядами та державними інституціями країн — України та Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії (Великобританії) низки програмних документів. Як результат, концептуальне бачення майбутнього української культури представлено в документі, схваленому та затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 28 березня 2025 р. — «Стратегія розвитку культури в Україні на період до 2030 року» (Стратегія). Цей документ став одним із важливих інструментів для відновлення, реконструкції та модернізації держави, прискорення шляху України до набуття членства в Європейському Союзі (Кабінет Міністрів України, 2025). З наукового бачення актуальним постає питання аналізу Стратегії з позицій вивчення та порівняння досвіду передових країн у розбудові культури як важливого сектору креативної економіки, стратегічного ресурсу державної безпеки та культурної дипломатії.

Вагомі здобутки у цих царинах має Великобританія, уряд якої доклав значних зусиль для розвитку та популяризації культури як у середині британського суспільства, так і її широкого представництва на міжнародній арені, формуючи тим самим позитивний імідж держави. Цьому сприяє планомірна культурна політика, діяльність державних інституцій, ініціативи яких втілені в чисельних програмних документах. Серед них — «Біла книга культури» (UK Department for Culture, Media and Sport, 2016), яка була представлена Парламенту Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії Державним секретарем з питань культури, медіа та спорту Едом Вейзі за наказом Її Величності в березні 2016 р., а також Стратегія розвитку культури

на 2020–2030 рр. «Давайте творити» (Arts Council England), розроблена однією з провідних державних інституцій Великобританії — Національною агенцією розвитку креативності та культури Великобританії (Arts Council England).

Аналіз сучасних Стратегій розвитку культури, прийнятих урядом України, а також представлених державними інституціями та урядом Сполученого Королівства дає можливість виявити стратегічні пріоритети, ключові ідеї та напрями реалізації культурної політики держав, що розкривають потенціал культури в розбудові новітніх культурних просторів, створенні суспільно значущих культурних продуктів, розв'язанні глобальних гуманітарних проблем.

Мета статті — на основі порівняльного аналізу, схвалених урядами Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії (Великобританія) та України документів щодо розвитку культури, виявити спільність та відмінності ключових підходів до ролі культури в трансформаційних процесах сучасних суспільств та державних культурних політик зазначених країн.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Науковий та, у цілому, суспільний інтерес до питань функціонування сфери культури, шляхів реалізації державної культурної політики провідних країн світу, у тому числі Великобританії, сформувався у вітчизняному науковому середовищі, починаючи з двохтисячних років. У цей період питання вироблення національних моделей культурної політики стали особливо актуальними, що потребувало вивчення міжнародного досвіду.

Серед основних аспектів досліджень можна виділити питання становлення та розвитку культурної дипломатії Сполученого Королівства. Цьому присвячена стаття Х. Цимбалової «Виникнення та розвиток культурної дипломатії та Британської Ради у Великій Британії: етапи інституціоналізації (початок ХХ — друге десятиліття ХХІ ст.)». Авторка детально висвітлила напрями діяльності всесвітньо відомої культурної інституції — Британської Ради (British Council), проаналізувала її роль у популяризації британської культури, науки, технологій та освіти, продемонструвала шляхи використання новітніх технологій, що залучаються для реалізації культурних проєктів у країнах функціонування цієї інституції (Цимбалова, 2015). Вагомим внеском у розширення сучасних уявлень про здо-

бутки культурної дипломатії Великобританії стали аналітичні матеріали сучасних експертів, зокрема Анастасії Ковач «Публічна дипломатія Британії: секрети успіху та підводні камені» (Ковач, 2022).

Предметом вивчення вітчизняних вчених є широкий спектр питань, пов'язаних із принципами формування культурної політики Великої Британії, особливостями формування управлінського досвіду у сфері мистецької освіти країни. Як бачимо, у колективній монографії, підготовленій дослідниками Інституту культурології НАМ України «Культурна політика та мистецька освіта: моделювання процесів» (Безгін, Бернадська, Кочарян, & Успенська, 2013) авторами проаналізовано моделі взаємодії держави та бізнесу в культурній політиці Великобританії, розкрито механізми фінансування організацій та закладів культури, культурно-мистецьких проєктів, культурних індустрій та закладів мистецької освіти тощо. На основі вивчення та аналізу урядових звітів, проєктів національного та місцевого рівнів, концепцій культурної політики, представлених у дослідженнях британських вчених, у статті В. Малікова «Культурна політика Великої Британії та її цінність для України» виокремлено ключові напрями культурної політики, реалізація яких забезпечує Великобританії світове лідерство в культурному розвитку та може стати орієнтирами для розробки основних засад культурної політики України (Маліков, 2016). Серед таких напрямів привертає увагу вітчизняних вчених спеціалізована мистецька освіта Сполученого Королівства. Цим питанням присвячено дослідження українських вчених С. Заволодько «Середні спеціалізовані школи мистецтв у системі освіти Великої Британії (Secondary Specialist Schools of Art)» (Заволодько, 2007), В. Черкасова «Зміст та форми організації виховної роботи у закладах середньої освіти Великої Британії» (Черкасов, 2023) тощо.

Утім, попри наявні дослідження, за останні роки в культурній політиці як Великобританії, так і України відбулися значні зрушення, обумовлені суттєвими геополітичними та суспільними трансформаціями. Це пояснює необхідність вивчення новітніх концепцій, підходів до перспектив розвитку культури, представлених у документах, що схвалені низкою країн. Їхній аналіз сприяє збагаченню досвіду культурного будівництва між країнами та міжнародного співробітництва.

Виклад основного матеріалу. Процес форму-

вання культурної політики Великобританії, становлення її базових принципів відбувалося протягом століть. На кожному з цих історичних етапів відбувалися різні стратегії розвитку культури, визначалися її цілі, роль та соціальна значущість. Сучасний етап державного будівництва країни не став винятком з позиції активного пошуку новітніх ідей розвитку сфери культури, виявлення шляхів розкриття її економічного та соціального потенціалу, посилення представницької ролі на міжнародній арені. На ці аспекти спрямована сучасна державна культурна політика Великобританії, докладаються зусилля з боку Уряду країни, державних та недержавних інституцій, а також бізнесу, представників громадянського суспільства для пошуків джерел фінансування різних мистецьких сфер, освітніх програм, культурно-мистецьких проєктів.

Серед провідних державних інституцій Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії, діяльність яких спрямована на регулювання сфери культури та вироблення ключових засад культурної політики країни, варто виокремити Міністерство культури, медіа та спорту (Department for Culture, Media and Sport (DCMS)). Через різні ініціативи Міністерство здійснює підтримку культури, мистецтва, медіа, спорту, туризму, громадянського суспільства в усіх кутках Англії й тим самим доводить провідну позицію країни в цих сферах, а також важливість цих секторів для економіки, способу життя, репутації країни в усьому світі. За сприяння Міністерства був розроблений та 2016 року представлений Парламенту Сполученого Королівства важливий документ з питань культури — «Біла книга культури» (UK Department for Culture, Media and Sport, 2016). Цей документ став першим за понад п'ятдесят років вагомим внеском у розробку програми уряду країни щодо підтримки культури та мистецтва на найближчі роки, а також зміни ролі самої культури в розбудові процвітаючої країни, яка посідає лідерські позиції на міжнародній арені.

Ключовим підходом, представленим у «Білій книзі культури», стало розуміння культури як потужного засобу поживлення розвитку суспільства, економіки як на національному, так і на місцевому рівнях. Разом з тим, сфера креативних індустрій визнана однією з найкращих інвестицій, яка коли-небудь була зроблена британцями. Урядом Сполученого Королівства аргументовано доведено

внесок культури в економічний розвиток країни та ринок праці, освіти, покращення здоров'я та благополуччя громад, міст, сіл, містечок, регіонів країни.

«Культурні сектори вже є надзвичайно важливою частиною нашої економіки та суспільства. Ми знаємо, що інвестиції в культуру мають не лише величезну економічну цінність; вони також мають широкий спектр переваг, які торкаються нашого життя кожного дня. Ми бачимо, який вплив має культура на освіту дітей, і ми починаємо краще розуміти глибокий взаємозв'язок між культурою, здоров'ям і благополуччям», — мовиться в документі (UK Department for Culture, Media and Sport, 2016).

Відтак, говориться про розуміння культури як одного із потужних рушіїв соціального та економічного розвитку країни, що свідчить про її послідовну демократизацію, проникнення культури в усі сфери національного життя.

Варто зазначити, що сучасний український досвід державної політики у сфері культури також демонструє зміни її фундаментальних засад. Як відомо, у схваленій Постановою Кабінету Міністрів України від 28 березня 2025 р. № 293-р. «Стратегії розвитку культури в Україні на період до 2030 року» вперше за роки української незалежності суттєво змінилася концепція культури та вийшла за межі її бачення як сфери чистого мистецтва, естетичних та духовних пошуків, збереження та плекання фольклорних традицій. Сама ж культура набула принципово нового статусу — як ключового інструменту збереження української національної ідентичності, зміцнення соціальної згуртованості, відновлення суспільної довіри та посилення державної безпеки. Передбачається, що запропоновані Стратегією системні рішення можуть стати основою для посилення соціальної згуртованості, укріплення в Україні громадянського суспільства європейського рівня, затвердження культури як невід'ємної складової національної безпеки, що є критично важливим у контексті повоєнного відновлення країни, забезпечення сталого розвитку суспільства (Кабінет Міністрів України, 2025). Отже, зміна концептуального бачення ролі української культури, переосмислення її функцій, відкриття потенціальних можливостей для економічного та соціального розвитку країни — усе це сприяє збли-

женню ключових векторів державних політик Великобританії та України.

Серед базових підходів «Білої книги культури» як програмного документу підтримки культури урядом Великобританії можна вирізнити:

- забезпечення можливостей кожного, незалежно від походження та місця проживання, до набуття культурного досвіду протягом життя;
- залучення потенціалу культури як невід'ємної частини формування регіональної ідентичності, тим самим забезпечуючи партнерство на національному та місцевому рівнях;
- посилення «м'якої сили» Великобританії через культуру, включаючи просування мистецтва та спадщини за кордоном, а також залучення впливу мистецтва й культури через міжнародну дипломатію та захист всесвітньої спадщини;
- ефективне використання державного фінансування в підтримці найефективніших моделей культурних інвестицій та забезпечення культурним установам найкращої основи для процвітання.

Як результат, у представленій урядом Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії програмі підтримки культури та мистецтва культура є сферою вирішення соціально-економічних проблем (залучення дітей та молоді до творчої діяльності, питання зайнятості, консолідація суспільства, розвиток культурної інфраструктури міст, містечок, селищ тощо) засобом реалізації культурних програм та культурно-мистецьких проєктів, а також простором громадської активності та дипломатичної місії країни на міжнародній арені.

Культурна політика Великобританії реалізується шляхом фінансування державних інституцій, таких як Рада мистецтв Англії, Рада мистецтв Шотландії, Рада у справах мистецтва Уельсу. Їхня діяльність спрямована на розробку та реалізацію стратегій підтримки культури в різних регіонах країн, а також сприяє процесам децентралізації з урахуванням культурних запитів громад на місцевому рівні. Усе це дозволило кожній нації окремо вести свої справи стосовно фінансування культури та мистецтва.

Національною агенцією розвитку креативності та культури є Рада мистецтв Англії (Arts Council England, 2020), яка діє від імені держави та отримує державне фінансування від Міністерства культури, медіа та спорту. Частина коштів Рада мистецтв Англії отримує з бюджету, а також від прибутку Наці-

ональної лотереї, яка є важливим джерелом доходу для всього культурного сектора. Починаючи з часу заснування — 1994 року, Національна лотерея надала більш ніж 40 мільярдів фунтів стерлінгів для підтримки та розвитку мистецтва, культурної спадщини, спорту, творчих громад, охорони здоров'я, мистецької освіти, навколишнього середовища. У відповідності до стратегії збереження культурної спадщини Великобританії на період 2023–2026 рр. Фондом спадщини Національної лотереї заплановано інвестицій на понад 1 мільярд фунтів стерлінгів (The National Lottery Heritage Fund, 2023).

Як авторитетна державна інституція Великобританії Рада мистецтв Англії виконує важливу функцію, що полягає в створенні відповідних умов для процвітання творчості та культури по всій країні. За фінансової підтримки Ради мистецтв Англії здійснюються дослідження, надаються фахові експертні поради задля розвитку творчого та культурного сектора, а також для того, щоб Великобританія стала країною, у якій цінується творчість кожного, створюються можливості для розвитку, де кожен може мати доступ до високоякісного культурного продукту та культурного досвіду. Як результат, 7 травня 2024 року від імені Міністерства освіти Рада мистецтв Англії оголосила про створення нового покоління музичних центрів, які мають охопити всі куточки Англії. Нові музичні центри є частиною амбітної національної програми «Music Hubs», яка забезпечує високоякісну музичну освіту для всіх дітей та молоді шляхом інвестицій у музичну діяльність, обладнання та навчання вчителів. Для цього урядом передбачено виділити 76 мільйонів фунтів стерлінгів для регулярного фінансування, а також 25 мільйонів фунтів стерлінгів для інвестування в музичні інструменти, обладнання та технології, включаючи ресурси, спеціально розроблені для дітей, молодих людей з особливими освітніми потребами та обмеженими можливостями.

Розроблені Радою мистецтв Англії документи спрямовані на вироблення нових, перспективних шляхів розвитку культури та демонструють важливі вектори формування в цілому культурної політики Великобританії. Свідченням цього є представлена Стратегія розвитку культури на 2020–2030 роки під назвою «Давайте творити» (Arts Council England, 2020). Ключові ідеї Стратегії визначені на основі її публічного обговорення з представниками громадськості, молоддю, митцями, кураторами та

бібліотекарями, керівниками культурних організацій, а також працівниками місцевих та національних органів влади з багатьох актуальних питань розвитку та фінансування сфери культури.

Важливим положенням Стратегії є чітко артикульоване бачення ролі культури та творчості, яка не обмежується лише підтримкою сферою мистецтва та його різних форм, а забезпечує підтримку місцевої економіки, талантів, здоров'я, благополуччя, дітей та молоді, сприяє зміцненню партнерських відносин із місцевими та національними органами влади, відкриває нові можливості для всіх, хто працює в музеях, бібліотеках та мистецьких організаціях, тим самим покращуючи життя людей у всьому світі.

«Описуючи всю цю роботу разом як «культура», а не окремо як «мистецтво», «музеї» та «бібліотеки», ми прагнемо бути інклюзивними до всього спектру діяльності, яку ми підтримуємо», — зазначено в Стратегії (Arts Council England, 2020).

Попри те, що культура та творчість взаємопов'язані, вони мають і відмінності. Творчість — це процес, за допомогою якого створюється щось нове — витвір мистецтва або переосмислення наявного твору. Культура є результатом творчого процесу. Зустріч із нею відбувається в музеях, бібліотеках, театрах, галереях, концертних залах, на фестивалях, у цифрових просторах. Узяті разом, культура та творчість допомагають спільно творити, розуміти одна одну, об'єднувати спільноти, відкривати для себе світ. Саме усвідомлення того, що інвестиції в культуру та творчість можуть принести широкі соціальні переваги через навички, які вони пропонують молодим людям та працівникам, економічне зростання, яке вони генерують, а також роль, яку вони відіграють у створенні здорових, згуртованих громад, визначає одне з ключових завдань Стратегії. У документі мовиться також про прагнення визнати та підтримати творчу діяльність та культурний досвід кожної людини в кожному місті, містечку, селі й тим самим гарантувати, що протягом наступних десяти років буде здійснюватися підтримка людей, щоб вони могли виражати та розвивати свій творчий потенціал, створювати більше можливостей для того, щоб насолоджуватися якомога ширшим діапазоном культури, долуча-

чаючись до різних видів творчих практик, використовуючи можливості різних культурних інституцій та закладів мистецької освіти. Саме тому Стратегія апелює до самих митців — кураторів, бібліотекарів, продюсерів та митців усіх видів та з усіх куточків країни для того, щоб вони навчалися, ризикували, зазнавали невдачі, де це необхідно, і, зрештою, процвітали в прагненні створювати нові роботи.

Аналіз Стратегії «Давайте творити» дозволяє виділити основні напрями її реалізації й тим самим виявити ключові вектори, за якими планується розвивати увесь сектор культури, центром якого є людина з її творчими потребами та необхідністю збагачення творчого досвіду. Наскрізною ідеєю Стратегії є прагнення визнати та підтримати творчу діяльність та розвиток творчості кожної людини в кожному містечку, селі та місті, створюючи більше можливостей для того, щоб кожний міг насолоджуватися якомога ширшим спектром культури та отримувати користь від державних інвестицій у творчість та культуру, враховуючи їхню силу трансформувати громади. Водночас основний акцент у стратегії робиться на дітей та молодь, на забезпечення можливостей реалізації їхнього творчого потенціалу, доступу до найякіснішого культурного досвіду там, де вони живуть, ходять до школи, проводять свій вільний час. Для цього владою на всіх рівнях має відстоюватися цінність креативності в освіті, а також важливість насиченої навчальної програми, яка включає мистецтво та дизайн, танці, драму та музику. Отже, забезпечення творчого та культурного життя дітей та молоді має вирішальне значення для реалізації бачення Стратегії на період до 2030 року.

У сформованій позиції уряду України, що представлена в «Стратегії розвитку культури в Україні на період до 2030 року», питання людського капіталу є одним з ключових, адже, як зазначається в документі, за період російської збройної агресії сфера культури України втратила понад 27 відсотків працівників, що спричинило гострий кадровий дефіцит у галузі. На цьому тлі особливо складним є питання щодо мобілізації спеціалістів сфери культури з такими унікальними фаховими рисами як талант, набуті компетенції, обсяг інвестицій усіх видів, які вкладені в підготовку вузькопрофільного фахівця. Виходячи з цього, тим більше привертає увагу, які шляхи передбачено використати для подолання кадрової кризи у вказаному документі.

Це питання постає особливо гостро, оскільки мета Стратегії сфокусована на утвердженні ролі та розуміння культури й креативних індустрій як основи української національної ідентичності та вагомого чинника державної безпеки, на зміцнення національної єдності, збереження та промоцію культурної спадщини, зміцнення людського капіталу шляхом формування цінностей, застосування творчості й самовираження, а також створення основи для відновлення та подальшого розвитку культурного простору, підвищення впізнаваності та конкурентоспроможності держави (Кабінет Міністрів України, 2025).

Відтак, вчергове питання людини в культурі як особистості, творчої особистості, зокрема особистості дитини та молоді людини, митця, куратора, креативного менеджера — творців, будівничих майбутнього української культури майбутнього постають у Стратегії як «людський капітал», зміцнення якого передбачається через культурні практики. Основними серед них є — створення культурно-мистецьких програм для психологічної підтримки та соціальної реінтеграції ветеранів війни, внутрішньо переміщених осіб та інших вразливих груп населення. Ще більш формалізованими виглядають підходи до проблеми відновлення кадрової спроможності сфери культури. Серед завдань, спрямованих на її вирішення, — впровадження інструментів заохочення та стимулювання працівників та менеджерів культури, які залишаються на територіях з високим рівнем небезпеки; розроблення та впровадження моделі стимулювання повернення у деокуповані територіальні громади та території, наближені до зони бойових дій, працівників та менеджерів культури, управлінців у сфері культури органів врядування; удосконалення контрактної системи для керівників і творчих працівників закладів культури; посилення компетентностей працівників сфери культури та креативних індустрій у роботі з аудиторіями та їхнім розвитком тощо. На жаль, за жодним з цих завдань не стоїть особистість реального працівника сфери культури з його фаховими запитами та потребами, розв'язання яких ускладнено реаліями сьогодення, пов'язаними із російською збройною агресією.

Натомість, творчі люди та їхній розвиток через активну діяльність у громадах є амбітною метою Стратегії «Давайте творити» (Arts Council England, 2020), адже участь у творчій діяльності в громадах

зменшує самотність, підтримує фізичне та психічне здоров'я та благополуччя, підтримує людей похилого віку та допомагає будувати й зміцнювати соціальні зв'язки. Водночас у документі підкреслюється, що вкрай важливим є розвивати високоякісну та доступну творчу діяльність, починаючи від дітей раннього віку та їхніх сімей, підтримуючи для цього бібліотеки та культурні організації, громадських партнерів та громадськість. Особливо важливим є доступ молодих людей до високоякісних творчих та культурних можливостей, незалежно від їхнього соціального походження, з метою формування у них творчих навичок та критичного мислення.

У цьому зв'язку актуальними стають питання не тільки фахової мистецької освіти, а й забезпечення викладання широкої навчальної програми з мистецтва у всіх школах. Для цього в документі передбачено залучення ресурсів Міністерства освіти для інвестицій в Центри музичної освіти, Національні молодіжні музичні та танцювальні організації, клуби «In Harmony» та «Saturday Clubs», щоб усі діти та молодь могли розвивати свій творчий потенціал як у школі, так і поза нею. Як результат, у представленому документі розроблено доступні шляхи для дітей та молоді, які зацікавлені в кар'єрі в креативних індустріях та можуть розвивати свої творчі здібності як в межах формальної, так і неформальної мистецької освіти.

У більш широкому контексті запропоновані в Стратегії ініціативи спрямовані на створення локальних культурних просторів, за допомогою яких покращується життя в громадах на місцях, адже культура може та повинна відігравати важливу роль у перетворенні вулиць, районів та мікрорайонів, де живуть люди. Як результат, запроваджена урядом країни програма «Креативні люди та місця» довела, що, коли громади залучені до формування місцевої культурної пропозиції, а культурний сектор тісно співпрацює з партнерами з громади, сама діяльність є багатшою та актуальнішою, ресурси використовуються ефективніше, а громадянські та соціальні переваги отримуються більшими. Відтак, створення культурних просторів у громадах свідчить про потужний потенціал культури в розв'язанні соціальних питань, сприяє збагаченню культурного досвіду усіх учасників впроваджуваних творчих ініціатив (Arts Council England, 2020).

У «Стратегії розвитку культури в Україні на період до 2030 року» необхідність забезпечення на-

селення культурними та мистецько-освітніми послугами в територіальних громадах постає як одна із визначених операційних цілей. Це дозволяє провести певні паралелі між двома Стратегіями та визнанням територіальних громад як важливих культурних просторів, де відбувається творчий розвиток кожної людини, створюється культурний продукт, що втілює особливості та унікальність культури кожного регіону, міста, містечка чи селища. Варто зазначити, що для територіальних громад в кожному регіоні України ці інноваційні стратегії були б надзвичайно важливими за умов надання фінансових можливостей, права вирішувати — які ініціативи відповідають культурним потребам та запитам громади, що забезпечують унікальність її культурного розвитку. Завдання ж, передбачені Стратегією для забезпечення населення культурними та мистецько-освітніми послугами в територіальних громадах, пронизані духом декларативності, відсутністю бачення переваг провідної ролі та ініціатив, які формуються учасниками культурних процесів на місцях та здатні творити унікальний індивідуальний образ кожного культурного регіону України (Кабінет Міністрів України, 2025).

Важливими аспектами представлених для аналізу Стратегій є їхня спрямованість на розвиток креативних індустрій та залучення цифрових технологій у галузі культури. У цьому контексті розробка амбіційних міждисциплінарних проєктів у сфері новітніх технологій, зокрема штучного інтелекту, віртуальної, доповненої та змішаної реальності є одним з пріоритетних напрямів діяльності практично всіх державних інституцій Великої Британії. Серед них — Мистецька та гуманітарна дослідницька рада, Рада мистецтв Англії, Креативної Шотландії, Рада мистецтв Північної Ірландії, Рада мистецтв Уельсу. За їхнього сприяння фінансується проєкт «Імерсивне мистецтво» («Immersive Art»), який спирається на досвід Великої Британії в підтримці художників з метою розкриття їхнього творчого потенціалу через залучення новітніх технологій у мистецтві. У цілому дослідження у сфері інноваційних технологій мають значний вплив на розвиток широкого спектру мистецьких практик, дозволяють митцям розвивати навички їхнього застосування для створення інноваційного культурного продукту, що сприяє економічному зростанню країни через розвиток креативних індустрій та розширенню можливостей креативної економіки.

Необхідність стимулювання створення якісного культурного продукту та креативного продукту, а також формування запиту на нього обумовило необхідність розв'язання низки завдань, визначених у «Стратегії розвитку культури в Україні на період до 2030 року». Для цього передбачено збільшення асортименту та кількості якісного й доступного українськомовного культурного продукту та креативного продукту, вироблення дієвого механізму його донесення до масового споживача; розроблення інтерактивних цифрових продуктів для популяризації української культури та отримання культурних послуг онлайн; розроблення навчальних програм із креативного підприємництва (Кабінет Міністрів України, 2025). Варто зазначити, що задекларовані й цілком актуальні цілі передбачають розробку відповідних фінансових інструментів та механізмів для реалізації поставлених завдань. Пошук таких джерел фінансування та їхнього залучення залишаються сьогодні одним з ключових викликів для успішного виконання визначених цілей та запропонованих завдань реалізації Стратегії.

Висновок. У статті шляхом залучення методу

компаративного аналізу проаналізовано Стратегії розвитку культури до 2030 року, розроблені та затверджені урядом України, а також представлені державними інституціями Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії. Стратегії є документами середньострокового планування державної політики урядами країн у сфері культури, що демонструють її перспективи, зміну ролі та впливу на життя сучасних громад, суспільств, майбутнього усієї країни. Здійснений аналіз показав спільність та відмінність підходів, представлених у Стратегіях щодо розробки моделей розвитку сфери культури. Разом з тим доведено, що кожна зі Стратегій має свої особливості та відображає специфіку тих завдань, які постають перед країнами на сучасному історичному етапі. Аналіз «Стратегії розвитку культури в Україні на період до 2030 року» засвідчив концептуальні зрушення в розумінні ролі культури в розбудові держави, її національної безпеки, відповідність Стратегії високим стандартам гуманістичних цінностей, втілених у відповідних документах про культуру високорозвинених демократичних держав, зокрема Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії.

Література:

- Безгін, О. І., Бернадська, А. Є., Кочарян, І. С., & Успенська, О. Ю. (2013). *Культурна політика та мистецька освіта: моделювання процесів*. Київ: Інститут культурології НАМ України.
- Заволодько, С. В. (2007). Середні спеціалізовані школи мистецтв у системі освіти Великої Британії (Secondary specialist schools of art). *Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка*, (2), 105–110. Відновлено з <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/f4dc6382-b8ab-4d1b-8162-458a303a0429/content>
- Кабінет Міністрів України. (2025, 28 березня). *Про схвалення Стратегії розвитку культури в Україні на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025–2027 роках* (Розпорядження № 293-р). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/293-2025-%D1%80#Text>
- Ковач, А. (2022, 30 січня). *Публічна дипломатія Британії: секрети успіху та підводні камені*. Аналітичний центр ADASTRA. Відновлено з <https://adastra.org.ua/blog/publicna-diplomatiya-britaniyi-sekrety-uspihu-ta-pidvodni-kameni>
- Маліков, В. В. (2016). Культурна політика Великої Британії та її цінність для України. *Аспекти історичного музикознавства*, (8), 65–73.
- Стратегія розвитку культури в Україні на період до 2030 р.* (б. д.). Відновлено з <https://web.archive.org/web/20260117223734/https://www.culturestrategyukraine.org/>
- Цимбалова, Х. (2015). Виникнення та розвиток культурної дипломатії та Британської Ради у Великій Британії: етапи інституціоналізації (початок ХХ – друге десятиліття ХХІ ст.). *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*, 2(44), 87–91.

- Черкасов, В. Ф. (2023). Зміст та форми організації виховної роботи в закладах середньої освіти Великої Британії. *Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки» (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя)*, (4), 91–98. DOI: <https://doi.org/10.31654/2663-4902-2023-PP-4-91-98>
- Arts Council England. (2020). *Strategy 2020–2030: Let's create*. Retrieved from https://www.artscouncil.org.uk/lets-create/strategy-2020-2030_
- Arts Council England. (n. d.). Retrieved from <https://www.artscouncil.org.uk/>
- The National Lottery Heritage Fund. (2023). *Heritage 2033 – our 10-year strategy*. Retrieved from <https://www.heritagefund.org.uk/about/heritage-2033-our-10-year-strategy>
- UK Department for Culture, Media and Sport (DCMS). (2016, March). *The culture white paper*. Retrieved from https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5a8149efe5274a2e8ab53297/DCMS_Arts_and_Culture_White_Paper_Accessible_version.pdf
- UK Department for Culture, Media, Sport (DCMS). (n. d.). Retrieved from <https://www.gov.uk/government/organisations/departments/departments-for-culture-media-and-sport>
- UK Research and Innovation (UKRI). (2024, January 31). *New funding supports UK artists to work with immersive tech*. Retrieved from <https://www.ukri.org/news/new-funding-supports-uk-artists-to-work-with-immersive-tech/>
- UK Research and Innovation (UKRI). (n.d.). Retrieved from <https://www.ukri.org>

References:

- Arts Council England. (2020). *Strategy 2020–2030: Let's create*. Retrieved from https://www.artscouncil.org.uk/lets-create/strategy-2020-2030_
- Arts Council England. (n. d.). Retrieved from <https://www.artscouncil.org.uk/>
- Bezghin, O. I., Bernadska, A. Ye., Kocharian, I. S., & Uspenska, O. Yu. (2013). *Kulturna polityka ta mystetska osvita: modeliuвання protsesiv [Cultural policy and arts education: modelling processes]*. Kyiv: Institute for Cultural Research of the National Academy of Arts of Ukraine. (in Ukrainian)
- Cherkasov, V. F. (2023). Zmist ta formy orhanizatsii vykhovnoi roboty v zakladakh serednoi osvity Velykoi Brytanii. *Naukovi zapysky. Seriiia "Psykhologo-pedahohichni nauky" (Nizhynskiy derzhavnyi universytet imeni Mykoly Hoholia)*, (4), 91–98. DOI: <https://doi.org/10.31654/2663-4902-2023-PP-4-91-98> (in Ukrainian)
- Kovach, A. (2022, January 30). *Publichna dyplomatiia Brytanii: sekrety uspikhu ta pidvodni kameni [British public diplomacy: secrets of success and pitfalls]*. Analitichnyi tsentr ADASTRA. Retrieved from <https://adastra.org.ua/blog/publichna-diplomatiya-britaniyi-sekrety-uspikhu-ta-pidvodni-kameni> (in Ukrainian)
- Malikov, V. V. (2016). Kulturna polityka Velykoi Brytanii ta yii tsinnist dlia Ukrainy [The cultural policy of Great Britain and its value for Ukraine]. *Aspects of Historical Musicology*, (8), 65–73. (in Ukrainian)
- Stratehiia rozvytku kultury v Ukraini na period do 2030 r. [Strategy for the development of culture in Ukraine for the period up to 2030]*. (n.d.). Retrieved from <https://web.archive.org/web/20260117223734/https://www.culturestrategyukraine.org/>
- The Cabinet of Ministers of Ukraine. (2025, March 28). *Pro skhvalennia Stratehii rozvytku kultury v Ukraini na period do 2030 roku ta zatverdzhennia operatsiinoho planu zakhodiv z yii realizatsii u 2025-2027 rokakh (Rozporiadzhennia № 293-r) [On the approval of the Strategy for the Development of Culture in Ukraine for the period until 2030 and the approval of the operational plan of measures for its implementation in 2025-2027 (Order No. 293-r)]*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/293-2025-%D1%80#Text>
- The National Lottery Heritage Fund. (2023). *Heritage 2033 – our 10-year strategy*. Retrieved from <https://www.heritagefund.org.uk/about/heritage-2033-our-10-year-strategy>
- Tsymbalova, Kh. (2015). Vynyknennia ta rozvytok kulturnoi dyplomatii ta Brytanskoi Rady u Velykii Brytanii: etapy instytutsionalizatsii (pochatok XX – druhe desiatylittia XX st.) [The emergence and development of cultural

- diplomacy and the British Council in Great Britain: stages of institutionalization (early 20th century – second decade of the 21st century)]. *Scholarly Works of the Faculty of History, Zaporizhzhia National University*, 2(44), 87–91. (in Ukrainian)
- UK Department for Culture, Media and Sport (DCMS). (2016, March). *The culture white paper*. Retrieved from https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5a8149efe5274a2e8ab53297/DCMS_Arts_and_Culture_White_Paper_Accessible_version.pdf
- UK Department for Culture, Media, Sport (DCMS). (n. d.). Retrieved from <https://www.gov.uk/government/organisations/departments/departments-for-culture-media-and-sport>
- UK Research and Innovation (UKRI). (2024, January 31). *New funding supports UK artists to work with immersive tech*. Retrieved from <https://www.ukri.org/news/new-funding-supports-uk-artists-to-work-with-immersive-tech/>
- UK Research and Innovation (UKRI). (n.d.). Retrieved from <https://www.ukri.org>
- Zavolodko, S. V. (2007). Seredni spetsializovani shkoly mystetstv u systemi osvity Velykoi Brytanii (Secondary specialist schools of art) [Secondary specialist schools of art in the British education system]. *Visnyk NTUU «KPI». Filosofia. Psykholohiia. Pedahohika*, (2), 105–110. Retrieved from <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/f4dc6382-b8ab-4d1b-8162-458a303a0429/content> (in Ukrainian)

Olha Ovcharuk

Modern strategies for the development of culture in Great Britain and Ukraine in the dimensions of international experience in the formation of state policy in the field of culture

Abstract. The article analyzes and conducts a comparative analysis of program documents in the field of culture developed by state institutions and approved by the governments of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland (UK) and Ukraine. Among them are "The Culture White Paper", "The Culture Development Strategy for 2020–2030", "Let's Create", "Strategy for the Development of Culture in Ukraine for the period until 2030". The analysis showed the commonality and difference of approaches presented in the Strategies for developing models in the cultural sphere. It was proven that each of the Strategies has its own characteristics and reflects the specifics of the goals facing countries at the current historical stage. The analysis of the "Strategy for the Development of Culture in Ukraine until 2030" has demonstrated conceptual shifts in understanding the role of culture in building of the state and its national security, as well as the Strategy's compliance with high standards of humanistic values embodied in relevant documents on the culture of highly developed democratic states, Great Britain in particular.

Keywords: strategy, cultural policy of Great Britain, Ukrainian culture, state policy in the field of culture.